

Zofia Nacewska

Uniwersytet Łódzki

 <https://orcid.org/0000-0001-9497-3425>

MANIPULACJA JĘZYKOWA MEDIALNYM WIZERUNKIEM OFIARY. PORTRET SHARON TATE WYŁANIAJĄCY SIĘ Z WYBRANYCH RELACJI PRASOWYCH W SPRAWIE ZABÓJSTW TATE–LABIANCA

„Gwiazda Filmowa i cztery inne osoby zamordowane podczas krwawej orgii; Sharon Tate ofiarą rytualnego morderstwa”¹ – to jeden z pierwszych nagłówków, które w sobotę 9 sierpnia 1969 roku ukazały się na łamach prasy w USA. Wiadomość o śmierci amerykańskiej aktorki – żony polskiego reżysera Romana Polańskiego – oraz ich przyjaciół, którzy gościli w rezydencji przy Cielo Drive 10050, zszokowała opinię publiczną. Strach społeczności Los Angeles jeszcze bardziej pogłębiła informacja o śmierci małżeństwa Lena i Rosemary LaBianca, którzy zostali brutalnie zamordowani w swoim domu przy Waverly Drive, zaledwie dzień po dramatycznych wydarzeniach w rezydencji Polańskich.

Na tamtym etapie nikt nie spodziewał się, że śledztwo policyjne oraz późniejsza rozprawa sądowa potrwać prawie dwa lata i zostaną uznane za jedną z najbardziej tajemniczych, sensacyjnych spraw w historii Hollywood. Dzisiaj – ponad pięćdziesiąt lat po skazaniu za te zbrodnie Charlesa Mansona oraz członków jego sekty, znanej pod nazwą Rodzina – badacze i znawcy tematu wciąż starają się wypełnić luki w śledztwie oraz zrozumieć, co doprowadziło do krwawych wydarzeń, które latem 1969 roku przeraziły mieszkańców Stanów Zjednoczonych. Dziś Manson wydaje się bardziej legendą niż prawdziwym człowiekiem. On oraz jego poplecznicy byli i są utożsamiani z pojawiającym się znikąd zagrożeniem, atakiem na ład ideałów amerykańskiej klasy średniej lat 60. Po drugiej stronie znajduje się postać Sharon Tate, która współcześnie uznawana jest za ikonę piękna i niewinności. Co jednak wpłynęło na taki, a nie inny wizerunek amerykańskiej aktorki?

Śmierć Tate stanowi w amerykańskiej kulturze symbol innych dramatycznych wydarzeń, które rozegrały się na przełomie lat 60. i 70. XX wieku. Zabójstwo Roberta F. Kennedy’ego, wojna w Wietnamie, towarzyszące jej protesty na amerykańskich uczelniach, opublikowanie *Pentagon Papers*, a także

¹ V. Bugliosi, C. Gentry, *Helter Skelter*, tłum. M. Jabłoński, Poznań 2019, s. 30.

wzrastająca przestępczość i nieudane próby wprowadzenia rządów „prawa i porządku” przez prezydenta Richarda Nixona sprawiły, że amerykańskie społeczeństwo zaczęło podważać własną tożsamość oraz zasadność pogoni za „amerykańskim snem”. Sharon Tate staje się w tej perspektywie nostalgicznym symbolem bajkowej krainy, którą pod koniec lat 60. miało być, a nigdy nie było, Hollywood. Ten ugruntowany współcześnie w kulturze fenomen zabójstw Tate–LaBianca oraz wizerunek Sharon Tate mają swoje źródło między innymi w amerykańskiej prasie, która dzień po dniu relacjonowała to jedno z najbardziej sensacyjnych postępowań śledczo-karnych w historii Stanów Zjednoczonych.

Kreowanie wizerunku medialnego a pojęcie manipulacji językowej

Wizerunek jest do pewnego stopnia pojęciem intuicyjnym, oznaczającym w uproszczeniu wielopoziomową interpretację danego podmiotu². Amerykański badacz *public relations* Anthony Davis, opisując znaczenie wizerunku, zauważył, że dualizm w postrzeganiu osób publicznych składa się zarówno na intelektualną, jak i zmysłową interpretację odbiorcy, na którą wpływ mają jego indywidualne cechy, takie jak: idee, utrwalone postawy czy towarzyszące mu emocje³. Wizerunek staje się zatem wyrazem świadomości odbiorcy – tego, w jaki sposób rozumie składniki rzeczywistości, na przykład kreowanej przez dane medium. Dlatego, jak wskazuje Wojciech Budzyński, wizerunek podmiotu w ujęciu psychologicznym nie jest statyczny i może podlegać wpływom, których celem jest nadanie mu pożądanego charakteru, a co za tym idzie wzoru interpretacji, przez odbiorców⁴.

„Wizerunek medialny to zespół konstrukcji i obrazów, które determinują odbiór i postrzeganie danej osoby, instytucji czy sprawy w umysłach konsumentów przekazów medialnych”⁵. Wpływ na ten wizerunek mają zarówno czynniki wewnętrzne, jak i zewnętrzne, w różnym stopniu będące pod kontrolą nadawcy komunikatu, uwarunkowane oczekiwaniami opinii publicznej, sytuacją społeczno-polityczną, a także formą przekazywanych treści oraz ich charakterem na poziomie socjolingwistycznym.

Jak wskazuje Grażyna Habrajska, w przypadku manipulacji ważną cechą jest jej jednostronny charakter – nadawca oczekuje, że odbiorca zachowa się zgodnie

² *Metody badania wizerunku w mediach*, red. T. Gackowski, M. Łączyński, Warszawa 2009, s. 80.

³ A. Davis, *Public relations*, tłum. G. Dąbkowski, Warszawa 2007, s. 47.

⁴ W. Budzyński, *Zarządzanie wizerunkiem firmy*, Warszawa 2002, s. 9.

⁵ K. Molek-Kozakowska, *O wizerunkowości strefy publicznej i jej analizie retorycznej*, [w:] *Retoryka wizerunku medialnego*, red. A. Budzyńska-Daca, A. Kampka, K. Molek-Kozakowska, Warszawa 2016, s. 6.

z zaleceniami zawartymi w komunikacie. Ze względu na to, że celem manipulacji są działania niekorzystne dla odbiorcy oraz zmiany w jego hierarchii wartości, nadawca ukrywa swoje intencje⁶. Manipulacja polega również na roztępnym operowaniu wartościami, które są przypisywane poszczępnym osobom, wydarzeniom czy działaniom w celu spełnienia zamiaru pragmatycznego autora komunikatu⁷. Choć manipulacja jest traktowana powszechnie jako negatywne zjawisko, to w odniesieniu do mediów może być rozumiana jako przekształcanie i kreowanie postaw odbiorców poza ich świadomością – co w opinii części badaczy stanowi nieodłączną cechę środków masowego przekazu⁸. Mechanizmy związane z manipulacją można odnaleźć zarówno w tekstach publicystycznych, politycznych, reklamowych, agitacyjnych, jak i materiałach mających uchodzić za informacyjne czy w publikacjach naukowych. O manipulacji mówi się w każdym przypadku, w którym odbiorca jest niejawnie nakłaniany do podjęcia określonych działań bądź przyjęcia postaw zgodnych z wizją nadawcy⁹.

Według Jadwigi Puzyniny manipulacja językowa, jako wywieranie wpływu za pomocą tekstu, w szerokim rozumieniu oznacza między innymi: kłamstwo, demagogię, nasycenie komunikatu treściami aksjologicznymi, a także jednowartościowe prezentowanie poszczępnym pojęć oraz zjawisk. W węższym ujęciu manipulacja językowa polega na wykorzystywaniu takich środków językowych i struktur gramatycznych, które ostatecznie przekładają się na osiągnięcie przez nadawcę zamierzonych korzyści. Puzynina dzieli środki językowe przydatne w manipulacji na zapewniające łatwość i dobrą atmosferę odbioru treści (np.: środki wartościujące, wyrażenia nacechowane emocjonalnie, estetyzację wypowiedzi, a także różnego rodzaju figury stylistyczne: metafory, metonimie, analogie etc.) oraz mające charakter niejednoznaczny bądź nieeksplicytny (m.in.: wyrazy nieostre znaczeniowo i wieloznaczne lub uniemożliwiające negację struktury gramatyczne)¹⁰.

Porównując manipulację z innymi działaniami o charakterze perswazyjnym, Jacek Warchała zwraca uwagę, że „[s]kuteczność komunikacji strategicznej, dążącej do manipulacji polega na wprowadzaniu obrazu świata we wspólny dla nadawcy i odbiorcy horyzont interpretacyjny”¹¹. Dlatego językowe działania manipulacyjne stanowią doskonale narzędzie do budowania wizerunku danego podmiotu

⁶ G. Habrajska, *Perswazja i manipulacja w komunikacji. Wybrane zagadnienia*, Łódź 2020, s. 75.

⁷ Ibidem, s. 203.

⁸ T. Gackowski, *Zamiast przemowy. Manipulacja immanentną cechą mediów?*, [w:] *Manipulacja w mediach, media o manipulacji*, red. T. Gackowski, J. Dziedzic, Warszawa 2011, s. 9–11.

⁹ J. Warchała, *Formy perswazji*, Katowice 2019, s. 212.

¹⁰ J. Puzynina, *Język wartości*, Warszawa 1992, s. 218–219.

¹¹ J. Warchała, *Horyzonty manipulacji: perswazja, manipulacja interpretacja*, [w:] *Manipulacja w języku*, red. P. Krzyżanowski, P. Nowak, Lublin 2004, s. 57.

za pośrednictwem środków masowego przekazu. Podstawą dla ukształtowania pożądanego wizerunku medialnego jest konstrukcja takich komunikatów, które zostaną utrwalone w światopoglądzie odbiorcy. By to osiągnąć, potrzebne są działania niejawne, deformujące wartości adresata wypowiedzi, a więc narzucające mu sposób myślenia zgodny z intencją nadawcy. Jeżeli ta taktyka okaże się skuteczna, a zamiar pragmatyczny zostanie spełniony, odbiorca będzie interpretował dany wizerunek zgodnie z wolą autora komunikatu.

Media wobec przestępczości, sprawców oraz ofiar

W kontekście przekazów medialnych warto zwrócić uwagę, że językowe zabiegi manipulacyjne dotyczące kreowania wizerunku mogą być wypadkową ogólnej strategii narracyjnej bądź osobistej oceny twórcy komunikatu. Jeśli przedstawione w mediach wydarzenie narusza zasady porządku społecznego bądź jest sensacyjne, to zabiegi manipulacyjne mogą służyć przyciągnięciu czytelników. Dotyczy to między innymi newsów i relacji o przestępczości, zwłaszcza w mediach tabloidowych.

W przypadku postępowań śledczo-karnych, dotyczących ofiar przestępstw i osób podejrzanych, postawionych w stan oskarżenia bądź skazanych prawomocnym wyrokiem mamy do czynienia z bardzo specyficznym wymiarem kreowania wizerunku medialnego. Przemoc, zbrodnia oraz śmierć stanowią nieodzowną część codziennych wiadomości prezentowanych w mediach i należą do kategorii informacji uprzywilejowanych (*prime news*)¹². Publikowanie tego rodzaju informacji przekłada się m.in. na większą poczytność danych tytułów prasowych, a więc też na korzyści finansowe nadawców medialnych. Dlaczego? Jak wskazuje Dennis L. Wilcox, utarte w amerykańskich mediach porzekadło „*if it bleeds, it leads*” („jeśli krwawi, to ma wzięcie”) jest bardziej prawdziwe, niż większość dziennikarzy chciałaby kiedykolwiek przyznać¹³.

Wysoki status newsów dotyczących przestępczości, a tym samym relacji sądowo-kryminalnych, wynika z dwóch, pozornie przeciwstawnych, przesłanek. Po pierwsze, przekazywanie przez media informacji na temat dokonanej zbrodni, a także przebiegu i wyników postępowania śledczo-karnego, leży w interesie publicznym. Jest to nie tylko forma ostrzeżenia danej społeczności przed potencjalnym zagrożeniem, ale również przestroga pokazująca, jakie konsekwencje dotyczą tych, którzy popełniają czyny niezgodne z obowiązującym prawem. Po drugie, duże znaczenie ma sensacyjny charakter przekazów medialnych dotyczących przestępczości. Wiadomości o wykraczaniu przez sprawców poza przyjęte normy

¹² M. Szafrąńska, *Penalny populizm a media*, Kraków 2015, s. 120.

¹³ D. L. Wilcox, *Introduction*, [w:] D. C. Gibson, *Serial Murder and Media Circuses*, London 2006, s. IX.

moralne jednocześnie przerażają i fascynują opinię publiczną¹⁴. A możliwość „doświadczania zbrodni” w sposób bezpieczny, za pośrednictwem mediów, jest dla potencjalnego odbiorcy formą „kryminalnej inforozrywki” (*crimetainment*).

Zainteresowanie przestępczością w mediach informacyjnych utrzymuje się na wysokim poziomie niezależnie od trendów dotyczących ilości i charakteru popełnianych czynów zabronionych. Zgodnie z obserwacjami brytyjskiego kryminologa i medioznawcy, Roberta Reintera, najbardziej atrakcyjnymi przestępstwami z perspektywy nadawców są zabójstwa, zwłaszcza na tle seksualnym, finansowym, a także te wynikające z zazdrości bądź zemsty. Dużą popularnością cieszą się informacje o mordercach, których ofiarami są dzieci, kobiety oraz osoby o wysokim statusie społecznym. Ważnymi aspektami newsa są także: liczba ofiar oraz poziom brutalności popełnionych zbrodni. Wiadomości tego rodzaju są jednak najczęściej wycinkowe, skupiają się na poszczególnych incydentach, zwykle bez prezentowania szerszej perspektywy, bez analizy przyczyn przestępczości czy możliwości jej przeciwdziałania¹⁵.

Jak podkreśla Michalina Szafrąńska, ważną rolę w przekazach medialnych dotyczących przestępczości odgrywają zarówno ofiary zbrodni, jak i sprawcy, osoby podejrzane bądź oskarżone o popełnienie czynów zabronionych. Jednak w przypadku samych przestępstw nadawcy medialni zwykle preferują typ „kryminalisty”, który ma szanse na większe zainteresowanie opinii publicznej. „Wzorcowy”, nadreprezentowany przestępca z pierwszych stron gazet to mężczyzna o wyższym statusie, starszy niż wynika z przeciętnej statystyk kryminalnych. Ponadto najwięcej uwagi przyciągają sprawcy małoletni oraz osoby opisywane jako bezlitosne i spontaniczne, które mają stanowić zagrożenie dla każdego członka danej społeczności. Promowany przez media „typ ofiary przestępstwa”, który również nie ma odniesienia do struktury przestępczości, to jednostka opisywana jako słaba i niewinna (kobieta, dziecko, osoba starsza) bądź posiadająca stosunkowo wysoki status społeczny, np. celebryta¹⁶.

Zarys okoliczności zabójstw Sharon Tate, Jaya Sebringa, Abigail Folger, Wojciecha Frykowskiego i Stevena Parenta oraz małżeństwa Rosemary i Lena LaBianca

Latem 1969 roku w Los Angeles trwała fala upałów. Będąca w ósmym miesiącu ciąży Sharon Tate 8 sierpnia przebywała w wynajmowanym domu przy Cielo Drive 10050, który wraz z mężem Romanem Polańskim przejęli od

¹⁴ W. Jabłoński, *Komunikowanie śmiercią. Medialne aspekty fizycznego odchodzenia ze świata polityki*, Warszawa 2015, s. 63–64.

¹⁵ M. Szafrąńska, op. cit., s. 125.

¹⁶ Ibidem, s. 126.

Terry'ego Melchera w lutym. Tate od dziecka pragnęła zostać aktorką. Słynęła z wielkiej urody i już jako mała dziewczynka zwyciężała w konkursach piękności. Gdy jej rodzina przeniosła się do San Pedro, Tate jeździła autostopem do studiów filmowych w Los Angeles. W wieku 22 lat została zauważona przez producenta Martina Ransohoffa, który postanowił zrobić z niej gwiazdę. Zagrała kilka epizodów w filmach, uczyła się gry aktorskiej, tańca oraz śpiewu. Przełom nastąpił w 1965 roku, gdy dostała angaż w brytyjskim horrorze *Oko Diabła* (reż. J. Lee Thompson, 1966). W tej produkcji, podobnie jak w innych, miała przede wszystkim ładnie wyglądać, a nie popisywać się kunsztem aktorskim. Film był kręcony we Francji, ale ostatnie zdjęcia zrealizowano w Londynie. Tam w 1966 roku poznała Polańskiego. Przetłumaczył jej Ransohoff, który miał nadzieję, że Sharon zagra w kolejnym projekcie polskiego reżysera. Polański był już wtedy ogromnie popularny. Po sukcesach *Noża w wodzie* (1961), *Wstrętu* (1965) i *Matni* (1966) trzydziestotrzyletni reżyser stał się jednym z najpopularniejszych i najbardziej obiecujących twórców młodego pokolenia. W środowisku filmowym mówiło się, że talentowi Polańskiego dorównuje tylko jego ego. Miał wielu wrogów i dorobił się opinii *playboya*. Tate dostała angaż w jego kolejnym filmie – *Nieustraszeni pogromcy wampirów* (1967), i niedługo potem zostali kochankami. Aktorka była wtedy zaangażowana w związek z Jayem Sebringiem – stylistą fryzur gwiazd. Poinformowała go o sytuacji, a Sebring wkrótce stał się przyjacielem domu. W 1967 roku Polański skończył zdjęcia do *Dziecka Rosemary* (1968), a kilka miesięcy później on i Tate się pobrali. Kariera aktorki stanęła w miejscu, chociaż Tate wystąpiła jeszcze w kilku produkcjach¹⁷.

Na kilka godzin przed śmiercią Tate kontaktowała się telefonicznie z mężem, który przebywał w Londynie, gdzie pracował nad nowym filmem (*The Day of the Dolphin*, 1973). Polański miał problemy z dokończeniem scenariusza i kilkakrotnie przekładał powrót do Los Angeles. Po rozmowie z żoną zdecydował się przylecieć do niej na początku kolejnego tygodnia, gdy tylko uda mu się uzyskać wizę w konsulacie. Ze względu na temperaturę Tate czuła się źle przez cały dzień i zrezygnowała z zaproszenia gości na wieczór. W kolejnych dniach wiele gwiazd i osobistości Hollywood opowiadało, jakoby właśnie oni mieli złożyć wizytę na Cielo Drive, gdyby nie samopoczucie gospodyni. W rezultacie Tate spędziła wieczór w kameralnym gronie. Razem ze Sebringiem, Abigail Folger oraz Wojciechem Frykowskiem udała się na kolację do restauracji przy Beverly Boulevard, po czym wspólnie wrócili na Cielo Drive¹⁸.

Tego samego dnia dwie członkinie Rodziny (Mary Brunner i Sandy Pugh) zostały złapane na posługiwaniu się skradzioną kartą kredytową. Trafiły

¹⁷ V. Bugliosi, C. Gentry, op. cit., s. 36–43.

¹⁸ E. Sanders, *The Family*, Cambridge 2002, s. 196–198.

do aresztu, ale udało im się skontaktować z innymi członkami komuny, którzy przebywali w tym czasie na Spahn Ranch¹⁹ – filmowym ranczu leżącym w Chatsworth (Los Angeles) w Kalifornii, które było główną bazą Rodziny od końca lata 1968 roku²⁰. Według Eda Sandersa – autora jednego z pierwszych całościowych opracowań na temat Rodziny – zatrzymanie Brunner i Pugh mogło doprowadzić do ostatecznej decyzji Mansona o wysłaniu grupy popleczników na Cielo Drive, a następnego dnia do domu małżeństwa LaBianca²¹. Współcześnie jako główny motyw zabójstw Tate–LaBianca najczęściej podaje się teorię Vincenta Bugliosi (głównego oskarżyciela w sprawie „Naród vs. Manson”), który w trakcie procesu dowodził, że rozgoryczony „Charlie” chciał w ten sposób zemścić się na poprzednim najmującym rezydencję Polańskich – Terrym Melcherze. Melcher miał najpierw zaproponować kontrakt muzyczny Mansonowi, a potem zerwać z nim kontakt²². W przypadku wydarzeń przy Waverly Drive prokuratura w toku śledztwa przyjęła, że atak miał również charakter symboliczny – był formą brutalnego sprzeciwu Mansona przeciwko *establishmentowi*²³.

Do domu przy Cielo Drive 10050 pojechali Charles „Tex” Watson, Susan „Sadie” Atkins, Patricia Krenwinkel oraz Linda Kasabian. Wszyscy byli ubrani w ciemne stroje i mieli przy sobie noże oraz rewolwer. Włamali się na teren rezydencji Polańskich, ale zanim dostali się do budynku, śmiertelnie postrzelili Stevena Parenta, który opuszczał posesję po spotkaniu z mieszkającym na jej terenie dozorcą – Williamem Garretsonem. Następnie członkowie Rodziny weszli do domu, pozostawiając Lindę Kasabian na czatach i zamordowali Tate, Sebringa, Folger oraz Frykowskiego. Na polecenie Watsona Atkins napisała krwią Sharon Tate na drzwiach „PIG” („ŚWINIA”)²⁴, po czym mordercy uciekli z posesji. Po drodze na Spahn Ranch przebrali się i wyrzucili zakrwawione ubrania oraz narzędzia zbrodni²⁵.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ <https://www.history.com/news/spahn-ranch-manson-family> (dostęp: 10.10.2021).

²¹ E. Sanders, op. cit., s. 198–200.

²² V. Bugliosi, C. Gentry, op. cit., s. 230–231.

²³ T. O’Neill, D. Piepenbring, *Manson. CIA, narkotyki, mroczne tajemnice Hollywood*, Warszawa 2019, tłum. R. Madejski, s. 49.

²⁴ By okazać swój sprzeciw wobec norm amerykańskiego społeczeństwa, wyznawcy Mansona nazywali przedstawicieli *establishmentu* świniami (*piggies*). Było to nawiązanie do słów utworu George’a Harrisona: „Have you seen the bigger piggies/ In their starched white shirts? [...] / What they need’s a damn good whacking” [Czy widziałeś większe świnki/ W ich białych, wykrochmalonych koszulach? [...] / To, czego one potrzebują, to dobrego skopania po tyłku]; <https://www.youtube.com/watch?v=RhY1x8CpWeI> (dostęp: 10.10.2021).

²⁵ V. Bugliosi, C. Gentry, op. cit., s. 223–224.

Językowa manipulacja wizerunkiem Sharon Tate w prasie na przykładzie wybranych relacji postępowania śledczo-karnego w sprawie zabójstw Tate–LaBianca

Aby przyciągnąć czytelników, a także w pogoni za sensacją wiele tytułów na etapie policyjnego śledztwa nie wahało się publikować nierzetelnych bądź domniemyanych newsów na temat ofiar, podejrzanych oraz okoliczności zabójstw. Wiadomości o „kultach”²⁶, „rytualnych obrzędach”²⁷ czy „nieudanych transakcjach narkotykowych”²⁸ każdego dnia pogłębiały panikę amerykańskiego społeczeństwa. To, w jaki sposób media manipulowały wizerunkiem Tate w trakcie śledztwa oraz rozprawy sądowej, sprawiło, że do zabójstwa aktorki, Sebringa, Folger, Frykowskiego i Parenta odnoszono się głównie jako do sprawy morderstwa Tate (później, na potrzeby procesu, Tate–LaBianca).

Należy jednak podkreślić, że od początku oś medialnej dyskusji o dramatycznych wydarzeniach przy Cielo Drive oraz Waverly Drive stanowiła postać Sharon Tate. Amerykańska aktorka z dnia na dzień zyskała przekłamaną status ogólnokrajowego fenomenu, symbolu młodości i seksapilu, a jednocześnie niewinności:

*Sharon Tate, 26, a pregnant honey-blonde, actress who played sexy parts in movies, including “Valley of the Dolls” and slapstick comedy on television’s “The Beverly Hillbillies”*²⁹.

[Sharon Tate, lat 26, ciężarna, miodowowłosa aktorka, która wcielała się w seksowne role, grając m.in. w *Dolinie lalek* i slapstickowej telewizyjnej komedii *The Beverly Hillbillies*]³⁰.

Mimo braku znaczących sukcesów w branży filmowej zamordowana aktorka na łamach prasy w jednej chwili stała się jedną z „najjaśniejszych gwiazd Hollywood”³¹. Jak pisał dzień po jej zabójstwie „The New York Times”:

²⁶ D. Torgenson, T. Thackrey, *2 Ritual Slayings Follow Killing of S. New Murders in Silverlake; Fresh Tate Clue*, „Los Angeles Times” 1969, 11.08, s. 1.

²⁷ A. Greenberg, *Psychic Visits Tate Home to ‘See’ Five Murders*, „Valley Times” 1969, 20.08, s. 1–2.

²⁸ D. Torgenson, *Drugs Found Near Tate Murder Site. Pills, Marijuana Located in Slain Hair Stylist’s Car Outside Estate*, „Los Angeles Times” 1969, 13.08, s. 1.

²⁹ J. P. Sousa, *Ritual, Violence Turns Bel Air Home Into Deadly Battlefield. ACTRESS, HEIRESS, 3 OTHERS SLAIN*, „Independent Press-Telegram” 1969, 10.08, s. 1.

³⁰ Wszystkie tłumaczenia fragmentów poszczególnych tytułów prasowych pochodzą od autorki artykułu. Na potrzeby tekstu zapis tłumaczeń został dostosowany do zasad pisowni w języku polskim.

³¹ Los Angeles Associated Press, *Sharon Storybook Rise to Stardom*, „Independent Press-Telegram” 1969, 10.08, s. 7.

*At the age of 26, Sharon Tate was considered one of Hollywood most promising young stars, even though her television and film appearances were not primarily in leading roles*³².

[W wieku 26 lat Sharon Tate była uznawana za jedną z najbardziej obiecujących młodych gwiazd Hollywood, mimo że ani w telewizji, ani w filmach nie pojawiała się w głównych rolach].

By uwiarygodnić swój status i podsycić emocje związane ze śmiercią Tate, gazety pisały o jej pogrzebie, na którym poza rodziną pojawiły się znane gwiazdy amerykańskiego kina, m.in.: Kirk Douglas, Stuart Whitman oraz Warren Beatty³³. Filmy z Sharon Tate: *Dolina lalek* (reż. Mark Robson, 1967) oraz *Nieustraszeni pogromcy wampirów* (reż. Roman Polański, 1967), zaczęto ponownie odtwarzać w kalifornijskich kinach, ale teraz to jej imię i nazwisko reklamowało każdą z produkcji³⁴.

Tego rodzaju stereotypowy sposób kształtowania wizerunku w perspektywie tajemniczej i przerażającej zagadki związanej ze śmiercią sprawił, że Sharon Tate wpasowała się w rolę „medialnej ofiary” – celebrytka, kobieta w ciąży, brutalnie zabita w masowym mordzie bez jasnego dla opinii publicznej motywu:

– *Miss Tate, 26, wife of film director Roman Polanski, eight months pregnant, died of multiple stab wounds of the chest and back*³⁵.

[Panna Tate, lat 26, żona reżysera filmowego Romana Polańskiego, w ósmym miesiącu ciąży, zmarła z powodu licznych ran kłutych zadanych w klatkę piersiową oraz plecy].

Warto zwrócić uwagę, że mimo jednoczesnego podkreślania w prasie zawarcia małżeństwa przez Sharon Tate i Romana Polańskiego, wiele gazet wciąż określało aktorkę jako „*Miss Tate*” [pannę Tate]. Dzięki temu na potrzeby medialnej narracji zachowywała nieostry znaczeniowo status osoby młodej, kojarzonej ze „stanem wolnym”.

Ciekawym aspektem językowej manipulacji wizerunkiem Sharon Tate jest budowanie jej pochlebnego medialnego portretu na zasadzie uproszczeń – kolejnych wyliczeń określeń wartościujących, takich jak: „młoda”, „aktorka”, „gwiazda”,

³² S. V. Roberts, *Actress Is Among 5 Slain At Home in Beverly Hills*, „The New York Times” 1969, 10.08, s. 60.

³³ D. Torgenson, *Stars Attend Services for Slain Actress Sharon Tate*, „Los Angeles Times” 1969, 14.08, s. 3.

³⁴ *The Fearless Vampire Killers or: Pardon me, But Your Teeth are in My Neck. Starring Sharon Tate*, „The Desert Sun” 1969, 28.08, s. 2.

³⁵ United Press International, *Link Sought Between Mass Murders, New Slayings*, „The Desert Sun” 1969, 11.08, s. 3.

„żona” czy „ciężarna” i „matka”. Z jednej strony jest to zabieg, który zapewnia łatwość rozumienia treści, z drugiej każde z powyższych określeń, ze względu na powszechny, dodatnio wartościowany, nieostry charakter, internalizuje w odbiorcach przychylne emocje, zgodne z celem nadawcy.

Jednak mimo ogólnie kreowanego pozytywnego wizerunku Sharon Tate część dziennikarzy doszukiwała się powiązań między zabójstwami a hollywoodzkim stylem życia aktorki. Konserwatywna gazeta lokalna z San Pedro „News Pilot”, wskazywała, że Tate zwykła jeździć po Los Angeles z grupą „bogatych hipisów”, z którymi brała udział w seansach spirytystycznych. Według gazety ten fakt mógł wyjaśniać, dlaczego miejsce zbrodni wyglądało, jakby został tam przeprowadzony jakiś dziwny religijny obrządek:

Sharon Tate [...] was one of five persons who were found dead in the scene reminiscent of a weird religious rite. The actress, a former resident of San Pedro, travelled in a Hollywood group of “rich hippies” who often sat around table in a seance-type session³⁶.

[Sharon Tate [...] była jedną z pięciu osób, które znaleziono martwe w miejscu zbrodni, przypominającym dziwny obrzęd religijny. Aktorka, była mieszkanka San Pedro, podróżowała z hollywoodzką grupą „bogatych hippisów”, którzy brali udział w spotkaniach przypominających seanse spirytystyczne].

Na przełomie lat 60. i 70. sformułowania mające źródło w kontrkulturze, takie jak „hipisowski” bądź „hipis” („hippie”), były istotnymi środkami wartościującymi w kontekście napiętej sytuacji społeczno-politycznej w USA. Zależnie od profilu danego tytułu prasowego mogły mieć charakter zarówno pozytywny, jak i negatywny. Zawsze wiązało się to jednak z etykietowaniem danej osoby, grupy etc., co znacznie wpływało na wydźwięk całego komunikatu. Przypisanie przez „News Pilot” Sharon Tate do grupy „bogatych hipisów” sugeruje, że aktorka obracała się w „niewłaściwym towarzystwie”, co mogło w jakiś sposób doprowadzić do jej śmierci.

Podsumowanie

By wykreować atrakcyjny dla odbiorców obraz amerykańskiej aktorki, w perspektywie tragedii, która ją spotkała, prasa wykorzystywała techniki manipulacji językowej. Dzięki temu postać Sharon Tate idealnie wpasowała się w stereotypowy schemat „medialnej ofiary”, co przełożyło się na jej wizerunek prezentowany opinii publicznej w trakcie postępowania śledczego, znany też współcześnie. Gdy media dziś wspominają o zabójstwie Sharon Tate, wykorzystują te same sformu-

³⁶ G. Palmer, *Actress once San Pedro ‘Army Brat’*, „News-Pilot” 1969, 11.08, s. 2.

lowania, których po raz pierwszy użyły na przełomie lat 60. i 70. amerykańskie gazety. I choć coraz więcej dziennikarzy stara się spojrzeć szerzej, poza mit o wydarzeniach z 1969 roku, to niezmiennie w wielu artykułach Tate jest „wschodzącą gwiazdą filmową” („*rising movie star living with her director husband high in the hills of Los Angeles*”, „The New York Times”, 2019)³⁷, przyszłą matką i żoną reżysera, przed którą kariera aktorska stoi otworem („Żona Romana Polańskiego była piękną, oczekującą pierwszego dziecka 26-latką, która cieszyła się z nominacji do Złotego Globu i światową karierą filmową u swoich stóp”, Onet, 2021³⁸). Okoliczności jej śmierci stanowią jedno z najbardziej tajemniczych i wstrząsających wydarzeń w historii Hollywood („50 lat po makabrze w domu Polańskiego wciąż mnóstwo niewiadomych”, „Gazeta Wyborcza”, 2019)³⁹.

Bibliografia

- Budzyński W., *Zarządzanie wizerunkiem firmy*, Warszawa 2002.
- Bugliosi V., Gentry C., *Helter Skelter*, tłum. M. Jabłoński, Poznań 2019.
- Davis A., *Public relations*, tłum. G. Dąbkowski, Warszawa 2007.
- The Fearless Vampire Killers or: Pardon me, But Your Teeth are in My Neck. Starring Sharon Tate*, „The Desert Sun” 1969, 28.08.
- Gackowski T., *Zamiast przemowy. Manipulacja immanentną cechą mediów?*, [w:] *Manipulacja w mediach, media o manipulacji*, red. T. Gackowski, J. Dziedzic, Warszawa 2011.
- Greenberg A., *Psychic Visits Tate Home to ‘See’ Five Murders*, „Valley Times” 1969, 20.08.
- Habrajska G., *Perswazja i manipulacja w komunikacji. Wybrane zagadnienia*, Łódź 2020.
- Jabłoński W., *Komunikowanie śmiercią. Medialne aspekty fizycznego odchodzenia ze świata polityki*, Warszawa 2015.
- Los Angeles Associated Press, *Sharon Storybook Rise to Stardom*, „Independent Press-Telegram” 1969, 10.08.
- Metody badania wizerunku w mediach*, red. T. Gackowski, M. Łączyński, Warszawa 2009.
- Molek-Kozakowska K., *O wizerunkowości strefy publicznej i jej analizie retorycznej*, [w:] *Retoryka wizerunku medialnego*, red. A. Budzyńska-Daca, A. Kampka, K. Molek-Kozakowska, Warszawa 2016.
- O’Neill T., Piepenbring D., *Manson. CIA, narkotyki, mroczne tajemnice Hollywood*, tłum. R. Madejski, Warszawa 2019.
- Palmer G., *Actress once San Pedro ‘Army Brat’*, „News-Pilot” 1969, 11.08.
- Puzynina J., *Język wartości*, Warszawa 1992.

³⁷ <https://www.nytimes.com/2019/07/26/movies/sharon-tate-bio-facts-once-upon-a-time.html> (dostęp: 10.10.2021).

³⁸ <https://kobieta.onet.pl/wiadomosci/sharon-tate-uratowala-swoje-siostry-przed-smiercia-z-rak-sekty-mansona-kobieta/mdlzb67> (dostęp: 10.10.2021).

³⁹ <https://wyborcza.pl/7,75410,25070454,czemu-banda-mansona-zabila-sharon-tate-i-jej-znajomych-50.html?disableRedirects=true> (dostęp: 10.10.2021).

- Roberts S. V., *Actress Is Among 5 Slain At Home in Beverly Hills*, „The New York Times” 1969, 10.08.
- Sanders E., *The Family*, Cambridge 2002.
- Sousa J. P., *Ritual, Violence Turns Bel Air Home Into Deadly Battlefield. ACTRESS, HE-IRESS, 3 OTHERS SLAIN*, „Independent Press-Telegram” 1969, 10.08.
- Szafrańska M., *Penalny populizm a media*, Kraków 2015.
- Torgenson D., *Drugs Found Near Tate Murder Site. Pills, Marijuana Located in Slain Hair Stylist's Car Outside Estate*, „Los Angeles Times” 1969, 13.08.
- Torgenson D., *Stars Attend Services for Slain Actress Sharon Tate*, „Los Angeles Times” 1969, 14.08.
- Torgenson D., Thackrey T., *2 Ritual Slayings Follow Killing of S. New Murders in Silverlake; Fresh Tate Clue*, „Los Angeles Times” 1969, 11.08.
- United Press International, *Link Sought Between Mass Murders, New Slayings*, „The Desert Sun” 1969, 11.08.
- Warchala J., *Formy perswazji*, Katowice 2019.
- Warchala J., *Horyzonty manipulacji: perswazja, manipulacja interpretacja*, [w:] *Manipulacja w języku*, red. P. Krzyżanowski, P. Nowak, Lublin 2004.
- Willox D. L., *Introduction*, [w:] D. C. Gibson, *Serial Murder and Media Circuses*, London 2006.
- <https://kobieta.onet.pl/wiadomosci/sharon-tate-uratowala-swoje-siostry-przed-smiercia-z-rak-sekty-mansona-kobieta/mdlzb67> (dostęp: 10.10.2021).
- <https://www.history.com/news/spahn-ranch-manson-family> (dostęp: 10.10.2021).
- <https://www.nytimes.com/2019/07/26/movies/sharon-tate-bio-facts-once-upon-a-time.html> (dostęp: 10.10.2021).
- <https://www.youtube.com/watch?v=RhY1x8CpWeI> (dostęp: 10.10.2021).
- <https://wyborcza.pl/7,75410,25070454,czemu-banda-mansona-zabila-sharon-tate-i-jej-znajomych-50.html?disableRedirects=true> (dostęp: 10.10.2021).

Abstract

The article aims to present how the American newspapers manipulated the media image of Sharon Tate and what consequences of that can be observed today. The first part focuses on concepts of manipulation and linguistic manipulation. The subsequent section introduces perceptions of criminality, criminal offenders, and their victims in media, following by the outline of the circumstances of the Tate-LaBianca murders. Finally, the article presents the analysis of Sharon Tate's media image in selected press releases in the context of linguistic manipulation techniques.

Keywords: manipulation, linguistic manipulation, Sharon Tate, Charles Manson, American newspapers